

DANSKE KRÆFTFORSKNINGSDAGE 2023

Kan vi afhjælpe de biopsykosociale senfølger efter kræft ved at støtte hensigtsmæssige mestringsstrategier og egenomsorg?

Bobby (Robert) Zachariae, professor, cand.psych., dr.med.

Kræftens Bekæmpelses Nationale Center for Brystkræftsenfølger (DCCL)

Enhed for Psykoonkologi og Sundhedspsykologi, Aarhus Universitetshospital (EPOS)

#DKD2023

#SamarbejdeOmKræft

1

Sli.do

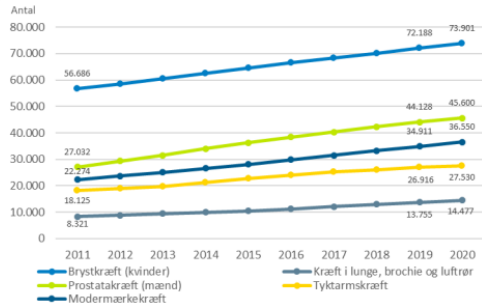
#131525

Mestring, egenomsorg og sundhedsvæsenets udfordringer

- Demografiske og ressourcemæssige udfordringer i sundhedsvæsenet
- Kræver ”fokus på tidlig opsporing, forebyggelse, træning og **egenomsorg**” [KL og Danske Regioner \(2020\): Pejlemærker for et nært og sammenhængende sundhedsvæsen](#)
- **Egenomsorg** kræver **viden, motivation** og **mestringsevne** til at
  - *Reducere risikoadfærd*
  - *Fremme hensigtsmæssig sundhedsadfærd*
  - *Håndtere symptomer*
  - *I biologisk, psykologisk og socialt perspektiv*
  - *Helbredsrelateret empowerment* [Zachariae, 2013, 2015](#)

Senfølger: en ny opgave

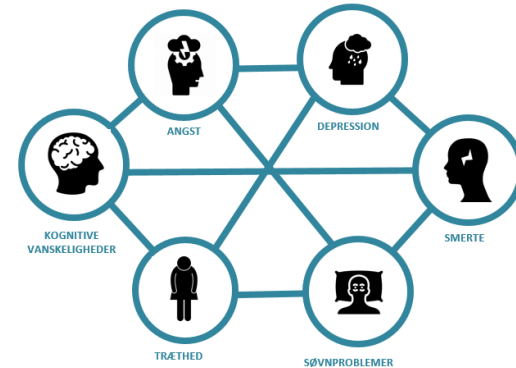
Personer, der lever med kræft (prævalens) fordelt på de fem hyppigste kræftformer, 2011-2020.

Kilde: Cancerregisteret pr. 18. november 2021, Sundhedsdatastyrelsen

- Flere kræfttilfælde + bedre behandlinger = flere kræftoverlevende

- Den forbedrede behandling er **ikke omkostningsfri**
- Mange kræftoverlevende udvikler **en eller flere** generelle senfølger

- Påvirker livskvalitet, daglig funktion, arbejdsevne – og prognose
- Forbrug af sundheds- og sociale ydelser

- Senfølger er en ny ressourcekrævende opgave i et presset sundhedsvæsen, der bruger flere ressourcer på behandling og har færre til opfølgning**

#DKD2023

#SamarbejdeOmKræft

Sli.do

#131525

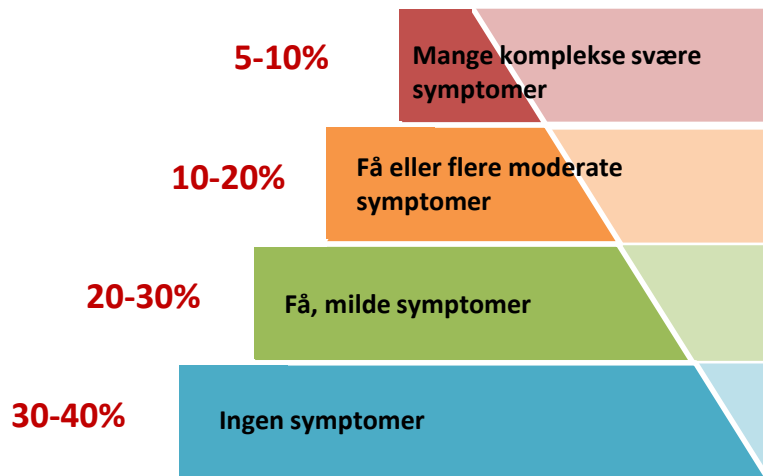
Er egenomsorg løsningen?

- JA – det kan være én af løsningerne
- Udfordringer
  - **Stiller store krav** til patienter, pårørende og sundhedsprofessionelle!
  - **Senfølger varierer** i type, antal, sværhedsgrad og kompleksitet
  - **Ulighed** i sundhedskompetencer
  - **For få sundhedsprofessionelle specialister**
  - Mangel på kvalificerede **multidisciplinære, biopsykosociale tilgange** i sundhedsvæsenet

Så hvad er der brug for?

Evidensbaserede, differentierede, personaliserede løsninger

- Der foreligger *evidens* for *screening, udredning og behandling*
- Brug for *kliniske retningslinjer*
- Brug for differentierede (*stepped care*) tilgange

#DKD2023

#SamarbejdeOmKræft

Sli.do

#131525

Evidensbaserede, differentierede, personaliserede løsninger

- Der foreligger *evidens* for *screening, udredning og behandling*
- Brug for *kliniske retningslinjer*
- Brug for differentierede (*stepped care*) tilgange

		Service niveau	Intervention	Hvem
5-10%	Mange komplekse svære symptomer	Højt specialiseret	Personaliseret, individuel terapi	Psykooncologer trænet i evidens-baserede behandlinger
10-20%	Få eller flere moderate symptomer	Specialiseret	Manualiserede gruppe-terapier, digitale interventioner	Psykooncologer og andet personale med relevant træning og supervision
20-30%	Få, milde symptomer	Lav intensitet	Mikrointerventioner, selvhjælp, digitale ressourcer	Læger og andre med første kontakt til patienten
30-40%	Ingen symptomer	Tidlig vurdering af risiko/sårbarhed	Digital screening Information	Sundhedsprofessionelle med første kontakt til patienten

#DKD2023

#SamarbejdeOmKræft

Sli.do

#131525

Konklusioner, udfordringer og spørgsmål

- **Kan vi (bidrage til at) løse de biopsykosociale senfølger efter kræft ved at støtte hensigtsmæssige mestringsstrategier?**
  - JA – men det kræver
    - **At vi screener effektivt og afdækker behov**
    - **At data deles**
    - **At der tilføres ressourcer** (det koster også noget at gøre noget)
    - **At de anvendes rigtigt på de enkelte patienter**
    - **Kvalitet i tilbuddene** (evidensbaserede tilbud)
    - **At vi tager højde for udfordringen af ulighed?**
    - **At det ikke bliver en spareøvelse**
    - **Organisatorisk fleksibilitet, udveksling af viden og undgåelse af kassetænkning og faglige bobler/siloer?**

Hvordan sikrer vi dette?

De pårørende og civilsamfundet

Sociale relationer har betydning for helbred og dødelighed

Prædiktor	Effekt (%)	Antal studier
At være enlig	+32%	25
Social isolation	+29%	14
Skilsmisse	+30%	104
Enkestand	+23%	124
Social integration	-34%	45
Sociale netværk	-31%	71
Ægteskabelig status	-25%	62
Antal kontakter	-10%	91

Sammenfatning af en række metaanalyser (i Zachariae 2020)

Pårørende med omsorgsopgaver

- Er mere **stressede**
- Er mere **deprimerede**
- Oplever mere **mistrivsel**
- Har **ringere fysisk helbred**

Metaanalyse af 84 undersøgelser (Pinquart & Sörensen, 2003)

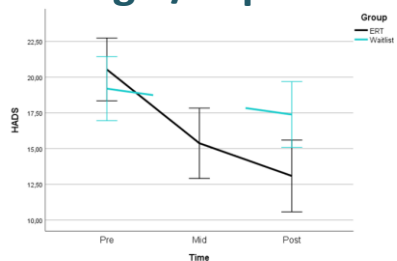

De pårørende

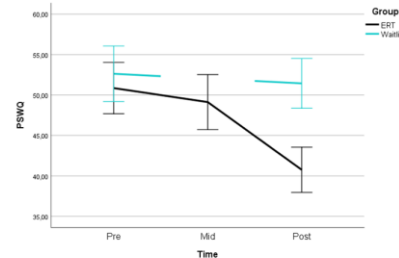
- Pårørende er *forskellige*
- Har forskellige ressourcer og sundhedskompetencer
- Har forskellige behov for viden og støtte

Målrettet psykologisk behandling til pårørende kan reducere pårørendes

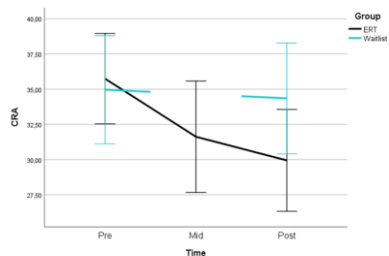
Angst/depression

Bekymring

Omsorgsbyrde

Og forbedre patienternes livskvalitet!

A Randomized Controlled Trial of Emotion Regulation Therapy for Psychologically Distressed Caregivers of Cancer Patients

Mia S. O'Toole, Douglas S. Mennin, Allison Applebaum, Britta Weber, Hanne Rose, David M. Fresco , Robert Zachariae

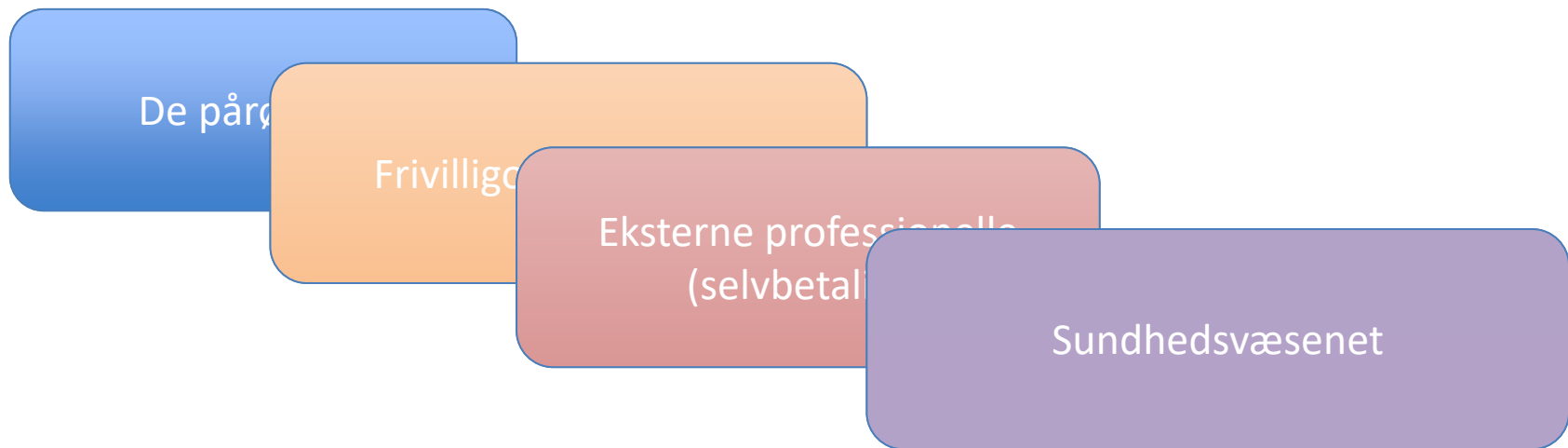
#DKD2022

#SamarbejdeOmKræft

Sli.do

#131525

De pårørende, civilsamfundet og sundhedsvæsenet

- Hvilke opgaver skal varetages af hvem?
- Hvor går grænserne?
- Ansvars- og opgaveglidning?